

»Nesramnež! Jaz da bil bi tat?«  
 Dé Ivan mu resnobno,  
 »Čuj, gorski duh mi je v pomoč,  
 Naj zvé srcé ti zlobno!

Stvar zna naj vsak, dasi sem molk  
 Obljubil mu prav sveto;  
 Prisego naj prelomim, vam  
 Zatrém to misel kletó «

Osuplo zrlí vsi so vanj,  
 Ko jezno je odhajal:  
 Vsak v mislih štel je že denar,  
 Ki duh mu bo ga dajal.

\* \* \*

Ko v rudnik Ivan drugi dan  
 Odhajal je za rana,  
 Zadrževala vsak korak  
 Mu slutnja je neznana.

Skrivnost če razodene, duh  
 Obljubil smrt je grozno;  
 Vse véceraj vinjen je razkril:  
 Kesanje zdaj — prepozno.

V zbiralnici tovarišem  
 Njih zlobni čin očíta;  
 Prijateljev mu je pogin  
 Zavist privéla zvíta.

»Ne bodi trap! Kar storil si  
 Omoten, duh ne šteje . . .«  
 »O ptiček zrel, kar trdil prej,  
 Tajil bi rad pozneje.«

Rudarja, ki v zbiralnici  
 Prej bila se zaklela,  
 Zdaj v spremstvo se ponudita:  
 Da zlate prej bi štela.

Odšli vsi trije so v rudník:  
 S potrím srcem Ivan,  
 Z nasmehom zlobnim druga dva:  
 Da zreta kraj prikrivan.

Odšli so, prišli niso več;  
 V zasipu smrt jim bleða  
 Raztrgala življenja nit:  
 Duh bil je mož-heseda.

Vladimir.



## Kamnik.



(Prirodopisno-zgodovinski obraz. — Spisal Jos. Benkovič.)

vznožju sivih Karavank, kjer se vrsté drug za drugim nebotični vrhovi okrog častitega starca Grintovca kot veličastna skupina, leži v tesni naravni kotlini mesto Kamnik.

Pred leti že je pisal dober poznavatelj slovenske zemlje: Kamnik je vreden, da se imenuje biser naše domovine (Stein verdient unter den Perlen unse-res Vaterlandes genannt zu werden), in nekdo drugi sodi: »Bled in Kamnik sta bisera Kranjska« (Veldes und Stein sind Perlen von Krain).« In res ni mnogo krajev v Sloveniji, ki bi se hodisi v prirodni krasoti, hodisi v slavi svoje zgodovine mogli kósati s Kamnikom.

Na sever »v dnu zad stojé snežnikov velikani«: Grintovec, Rinka, Brana, Skuta, Planjava, Ojstrica itd., ki mogočno dvigajo gole glave proti višnjevemu nebu; spredaj na jug se širi plodna ravan tje do bele Ljubljane in do starega Kranja, porastena z bujno travo in zlatim žitom. Na vshodu je zavarovano mesto s strmo gorostasno pečino, iznad katere gleda v dolino siva razvalina »Starega gradú«; na zahodni strani pa se dviga polagoma nizek holm, porasten čez in čez s krasnim zelenjem. Iz srede mesta, itak tesno omejenega, kipi v zrak kamenit hribček, na čegar vrhu se beli prijazna, starodavna cerkvena. V tesni strugi tik mesta



pa skaklja izpod belih snežnikov planinska hči Bistrica, bistra kakor ribje oko, ter napaja, združivši se uprav pri mestu z Nevljico, polja in livade tje do deroče Save.

Kako se je mesto začelo, ne dá se pojasniti, ker ne moremo predreti neprodorne temine bajne starodavnosti. Bajka pripoveduje o jezeru, ki se je širilo od Malega in Starega Grada tje do mekinskega gozda. Po raznih okolnostih smemo sklepati, da se je zrcalila nekdanj tu zelena jezerska plan.<sup>1)</sup> Ljudska bivališča so stala tedaj na mestu, kjer stoji sedaj predmestje Šutina.

Prva listina, ki omenja kamniško mesto, podpisana je z letnico 1061. Slovensko ime »Kamnich« čitamo prvič l. 1271. V prvi polovici 13. stoletja je bil Kamnik še »trg (forum)«, v drugi polovici pa že »mesto (civitas)«. Mesto je bilo že tedaj jako razvito in je vedno imelo v kranjski zgodovini važno in odlično ulogo. Leta 1205. se imenuje tu prvi duhovnik Udalrik; že l. 1207. je bival tu nekov magister Pontigel phisicus. V 13. stoletju je spisal Kamničan dr. jur. Henrik v Vidmu zgodovino češkega kralja Henrika; znani so že iz te dôbe mnogi odlični Kamničani, n. pr. dominikanca Gottfried in Udalrik l. 1259. itd.

Vojvode koroški in istrski, oglejski patrijarhi, Benečani, grajščaki, sloveči samostani in drugi tedanji mogotci so se prepirali za posest mesta ali kakega zemljišča v njegovem obližju. V Kamniku so imeli svoje dvorce slavni samostani gornjegrajski, zajški, mekinski in velesovski. Veliko število gradov okoli Kamnika nam priča, kako je ugajal ta kraj tedanjim mogočnim plemičem; tu so imeli svoja posestva oglejski patri-

<sup>1)</sup> Šumi-jeva podmena, da se je jezero izteklo še le v l. 1300—1320, pa je vsekako napačna.

jarhi, brizinški in briksenski škofje, Andechs-Meranski, Sponheimi, Ortenburgi, Turjačani, Ostrovrharji, Lambergi, Thurni itd. V kamniškem mestu so se mudili čestokrat vladarji, n. pr. l. 1241. zadnji Babenberžan Friderik II., l. 1271. češki kralj Otokar II., l. 1317. koroški vojvoda Henrik, l. 1444. in 1489. cesar Friderik III. in razni drugi habsburški vojvode.

Leta 1228. je ustanovil oglejski patrijarh Bertold z dvema bratoma v Kamniku ubožnico, kateri je bila prizidana pozneje kapelica sv. Sigismunda. Ko je l. 1804. pogorela ta dobrodelna ustanova, ni se več dvignila. V 15. stoletju so imeli meščani svoje strelišče in v najemu deželno kopališče »am Gries« pri Nevljah, nekako tam, kjer je sedaj zdravišče po Kneippovem načinu. Da bi se varovali nalezljivih boleznij, zlasti kuge, ki je v 14. in 15. stoletju neusmiljeno kosila tudi po Slovenskem, sezidali so meščani zunaj mesta ob Nevljici bolnišnico za okužence. V 13. stoletju so stanovali v Kamniku uradi za gorenjsko stran, imeli so Kamničani že tedaj svoje sodišče; l. 1301. se imenuje sodnik Jakop. V Kamniku so se radi mudili oglejski patrijarhi, obiskujoč sebi podložne cerkve, in kamniški župniki, večinoma iz plemenitih rodbin, bili so večkrat patrijarhovi namestniki (arhidijakoni) za Gorenjsko. Župnik Oton Stupel, rodom Kamničan, je ustanovil v Kamniku šolo z jednim stalnim učiteljem l. 1391.

Kakor je bilo vse življenje kamniško nekako velikomestno in zanimivo, tako je bila i mestnega sodišča uprava povsem izvirno sestavljena. Mesto je imelo notranji in vnanji svet, vsak s posebnim delokrogom. Vsako leto v god sv. Marjete (12. jul.), mestne zavetnice, so se vršile z raznimi slovesnostimi nove volitve.



Od raznih avstrijskih vladarjev je dobilo mesto sčasoma mnogih in nenavadnih pravic in sloboščin. Najdražji dar je poklonil Kamniku cesar Karol IV., ko mu je podaril širne gozdove v bistriški dolini. Zaradi tega darú so prejeli vsako leto meščani, dobrodelni zavodi in duhovske hiše (med njimi i mekinski samostan) določeno množino drv skoro brezplačno. To veliko dobroto, katero jim je blaga cesarica Marija Terezija z novimi pravicami pomnožila in potrdila, uživa mesto še dandanašnji. Jasno je iz tega, da je koncem srednjega veka blaginja v Kamniku procvitala tako, kakor razven v Ljubljani, v nobenem mestu na Kranjskem; celo dva žida, Müsch in Chatschim, sta tu stanovala okoli l. 1370.

Z novim vekom je mesto v veljavi še mnogo pridobilo. Pred silovitimi turškimi navali je iskalo mnogo ljudij varnega zavetja v zakotnem Kamniku, kamor je le redkokdaj prodrla sovražna moč. Sredi 15. stoletja se je mesto obdalo s trdnim obzidjem, katero je stalo do cesarja Jožefa II. V raznih stiskah, katere so včasih mučile deželo, n. pr. v kugi, preselili so se deželni uradi iz Ljubljane v Kamnik.

V drugi polovici 16. stoletja je ostala komaj četrtnina mestnih prebivalcev zvesta stari veri; vsi drugi so postali luteranci. Še le leta 1600. se je večina krivovercev po trudu škofa Hrena povrnila v katoliško cerkev. Ker so grajščaki skrivaj podpisali novo vero, ostale so nekatere rodovine še luteranske. Zadnji luteranec v kamniškem okraju je umrl l. 1813. v Vodica.

Ob času francoske vojske Kamnik ni mnogo trpel, ker bojna sila ni segala do njega. — Pregledavši površno zgodovino kamniškega mesta, oglejmo si posamezne njegove posebnosti.

Mesto ima štiri predmestja: Šutino, Novitrq, Graben in Podgoro. Sredi mesta je prostoren trg, tik njega stoji ljudska šola in nekoliko dalje na sever mestna hiša za urade, nekdanji dvorec mekinskega samostana. Kratka ulica veže trg s frančiškanskim samostanom.

Ustanovila sta samostan l. 1493. grofa Thurn in Hohenwart. V dobi 1538. do 1627. je bilo samostansko poslopje ‚hospital‘, ker ni bilo v njem redovnikov. Leta 1804. je strašen požar upepelil polovico mesta, med drugim tudi samostan, katerega je radodarnost Kamničanov zopet pozidala. Cerkev sv. Jakopa je bila v poslednjih letih po neumornem trudu gvardijana o. Konstantina Luserja znotraj in zunaj popolnem prenovljena.

Visoki klanec, kateri je stal med mestom in Šutino, znižali so meščani zdatno l. 1882. po naporu tedanjega župana dr. Maksa Samca. Na Šutini stoji lična farna cerkev, posvečena brezmadežnemu spočetju Marije Device. V 13. stoletju so porušili skromno romansko cerkvico, ki je stala na tem mestu, in sezidali krasno gotsko svetišče.<sup>1)</sup> Rušečo se to hišo božjo je dal župnik Maksimilijan Leopold baron Rasp podreti in l. 1734. ob lastnih troških postaviti sedanjo večjo cerkev v renesanskem zlogu. Imenovani, 12. dec. 1742. l. v sluhu svetosti umrli župnik, katerega staro ljudstvo še vedno pomni kot svetnika, pridobil si je neminljivih zaslug za časno in večno blaginjo svojih vernikov. Prenovil in popravil je vse cerkve svoje župnije le ob svojih troških. Vsa starejša oprava cerkvena, n. pr. zvonovi, obleka, svečniki itd. priča o njegovi radodarnosti, ker do malega vse te reči so bile narejene v dōbi od 1700. do 1742. l.,

<sup>1)</sup> Janssen, Gesch. d. deutschen Volkes, I. 1878. 136.



ko je njegova blagoslovljena roka vodila to župnijo. Cerkev krasi visok mramornat oltar, katerega je izklesal J. Vurnik l. 1882. Najnovejši kras te cerkve je kip brezmadežne Device v velikem oltarju, delo mladega umetnika - rojaka Vekoslava Progarja. Vreden naslednik nepozabnega župnika Raspa je sedanji p. i. gosp. župnik in dekan Janez Oblak, ki neutrujeno deluje za lepoto hiše božje. Prenovil je vse, kar je od Raspove dôbe sèm že zastarelo in rešil potomcem kamniškim marsikako častito starino.

S klanca, kjer mejita mesto in predmestje Šutina, vodi steza v breg na vshod in na zahod. Na vshod se dviga nekako sredi mesta skalovit in zanimiv holm Mali grad; na zahod pa se vzdiguje polagoma iz planote zelen hribček Žale.

Vrhu Malega gradu je majhna, bujno zelena planjava. V senci košatih, širovejnatih lip, ki todi rasto — vidi ogle dovalec najlepše zabavišče. Pristopen je Mali grad le od ene strani: s klanca

gôri, sicer ga obdajajo na okoli navpične, visoke stene, iz katerih semtertje siloma rije skromno grmičevje in zelen bršlin. Tik ob skalnem robu

Zima v Tatrah.



kipí v nebo starodavna romanska cerkvice s tremi kapelami, ki stojé druga vrhu druge. Kar le pogledaš v tem svetišču, vse te spominja na silo davno preteklost: oblika kapel, stopnic, oltarji,



slike itd. Velezanimiva je slika štirinajstih pomočnikov v sili iz l. 1415., katera se je pred par leti nekoliko pokazala izza cerkvenega héléža. Premotrujoč čudne

okriljem svojih božjih zavetnikov vršili neumorno svoj posel, brez onega strastnega tekmovanja, ki dandanašnji ruši človeško družbo.



slike na steni, zamisliš se nehoté v oni toli razupiti, a žal, tako malo poznani srednji vek, ko so se bratovsko družili obrtniki, rokodelci in poljedelci ter pod

in sklepnega govora se je udeležilo nad 17 tisoč vernikov. Od cerkve dalje se vije pot v hrib ob misijonskih postajah h kapeli na Kalvarijo. (Konec.)

Na drugem koncu holma stoji na neznatnem višku razvalina starega gradú. O tem in o kapelici si pripoveduje ljudstvo zanimivo bajko o zakleti Veroniki, ki baje v votlem skalovju pod gradom čuva ogromen zaklad.

Na zahodno stran pelje s klanca pot na Žale, rahlo vznesen hrib, ravno nasproti Malega grada. Na tesni planoti tu gôri stoji l 1675. posvečena cerkev sv. Jožefa, okrog katere se širi mestno pokopališče. Pri tej cerkvi se je vršil l. 1725. od 18. do 25. julija sv. misijon, prvi na Kranjskem, katerega so vodili trije oo. jezuitje. Govore je poslušala ogromna množica ljudij,





Tihota skrivnostna. — O polnoči ključ  
Do rake podzemeljske vrata odklene.

Temà neprozorna. — O polnoči luč  
Posije na zêmljo mokrótno in stene,  
Posije na strop in na krste lesene.

A čuj! Kdo vzdihuje? Odkodi ropot?  
Znan glas domovanje pokojnikov moti:  
»Odpri mi in zvezani reši život,  
Odpri in me reši...!« odmevajo koti.  
Oprode se groza neznana poloti.

»Kdo tu je?« »»Oproda««. »Odpri mi pokrov!  
Povej, ne počivam li v krsti zabíti?

Kaj iščeš?« »»Zaklada««. »Na kraju grobov?  
Življenje visi mi na tanki le niti.  
Največji zaklad je — življenje rešiti.«

Oproda se nagne — drhti mu teló.  
Odruga pokrov od mrličeve ječe.  
Iz krste se dvigne obličje bledó:  
Grajščak se na plamen ozrè koprneče,  
Mrtvaške povoje razveže in sleče.

»Zamrten v grobišče sem bil položen.  
Oproda, tvoj nóčni prihod iznenada  
Z očesa prepodil mi težki je sèn.  
Otèl si me smrti. Ne išči zaklada!  
Od danes gospod si ti celega grada.«

A. M.



## Kamnik.

(Prirodopisno-zgodovinski obraz. — Spisal Jos. Benkovič.)

(Konec.)



Na žalskem hribu je stal nek-  
kdaj močan grad, v kate-  
rem so stanovali »die Her-  
ren von Sallenberg«. Iz  
gradú je vodil podzemeljski  
rov v mesto. Ko so l. 1890.,  
meseca novembra, kopali pod Žalami  
predor za železnico, zasledili so ta rov.

Na jugu od Žal se dviga na levo pri  
vходу v mesto na strmem višku veli-  
častni grad Zaprice, sedaj last znane  
rodbine viteza Schneida. V 16. stoletju  
so gospodovali v njem Lambergi, ki  
so bili glavni zaščitniki krivoverstva v  
mestu.

Koncem Šutine, skoro pod Zapricami,  
stoji kamniški kolodvor. Nekoliko dalje  
proti jugu, nad okrajno cesto v Kranj,  
se vije dolga vas Podgorje, sredi med  
zelenim hribom in plodnim poljem. Kon-

cem podgorskega hriba stoji grad Križ,  
last barona Otona Apfaltrerna.

Na vshod straži kamniško mesto vi-  
soka, strma, skalovita gora Stari grad  
ali Karnik. Ko bi mogle govoriti orja-  
ške razvaline, ki se dvigajo, kakor bi  
okamenele, že stoletja vrhu te višave  
izza zelenih smerck in bukev, povedale  
bi nam marsikaj iz sive starodavnosti  
o oholi gospódi, ki se je todi šopirila,  
in o slavnih činih naših slovenskih oča-  
kov. Lastniki gradú so bili v 13. sto-  
letju grofje Ortenburgi, pozneje Gallen-  
bergi, Celjani, Turjačani in drugi ple-  
miči. Leta 1572. je ubila strela jedino  
hčer tedanjemu grofu Ahaciju Thurnu,  
ki se je radi tega preselil v novosezi-  
dani grad Križ. Na Karniku je stala  
nekdaj grajska kapela svetega Janeza  
Krstnika; v prejšnjih stoletjih je imela



svojega kapelana. Zadnjič se je darovala maša v tej kapeli leta 1749.

Uprav na vznožju Starega gradu, na levem bregu Bistrice, sta dve predmestji: proti jugu Novi trg, proti severu Podgora. Pri Podgori se izliva v Bistrico Nevljica, precēj velik potok, ki priteka iz tuhinjske doline.

Tam v kotu, kjer priteka Nevljica k Bistrici, prirejen je krasen park s kopaljščem, ki je sedaj mnogoobiskovano zdravišče po Kneippovi metodi. Lastnik teh umetnih nasadov in poslopij je Prašnikar, veleposestnik v Mekinah.

Na severni strani mesta leži predmestje Graben; tu je cvetla nekdanja žrebljarija. Koncem Grabna stoji velika cesarska tvornica za smodnik, zidana leta 1853. Smodnikarni nasproti stoji na levem bregu Bistrice Prašnikarjeva tvornica za cement, katerega izvažajo mnogo v daljne kraje.

Par streljajev dalje stoji pod temnozelenim smrekovim gozdom staroslavni mekinski samostan s prostorno cerkvijo. Ustanovil ga je leta 1300. grof Siegfried Gallenberg in ga izročil redovnicam sv. Klare. Zgodovina samostana je doslej skoro povsem neznana. L. 1471. so ga Turki do tal porušili. Papež Gregor XIII. ga je leta 1577. povzdignil v opatijo. Sedanje poslopje je bilo sezidano l. 1682. za časa, ko je bila opatinja Klara Poljančeva. Cerkev je zidana prav preprosto; zvonik pa ima krasno gotsko, zeleno barvano streho. L. 1782. je Jožef II. izgnal pobožne redovnice iz mirnega zavetišča. Neznaten del velikega poslopja je sedaj župni dvorec, ker je cerkev postala župna cerkev, ko so zatrli samostan. Ostalo poslopje se je v prvi polovici tekočega stoletja rabilo za stanovanje raznim uradom: pozneje je bila tu vojašnica, sedaj pa je vse prazno. Samostan je sedaj last ba-

rona Apfaltrerna. Se-li vrnejo kdaj ti zidovi onemu namenu, kateremu so ga posvetili pobožni ustanovniki — kdo vé?

Kakih deset minut od Mekin za gozdom leži sosedna starodavna fara Nevlje. Od todi se gre po okrajni cesti (leta 1822. dovršeni) v ozko, tiho tuhinjsko dolino, ki se razteza tje do štajerske meje in ima v 51 vaseh okoli 6000 prebivalcev.

Jedno uro nad Kamnikom, uprav v vznožju planin, leži vas Stranje — »kamniška Švica«. Pri vasi Stahovici se cesta deli: jedna gre skozi Črno in čez Črnelec v Gornji grad na Štajersko, druga pa k izvirku Bistrice. Nad Črno stoji visoko gôri na planini staroslavna romarska cerkev sv. Primoža in še nekoliko više manjša cerkev svetega Petra.

Jako prijetna je pot v romantično bistriško dolino. Pot je primeroma dovolj gladka, le semtêrtje nekoliko napeta. Pri izvirku Bistrice se ozka dolina nekoliko razširi. Tu stoji par kôč za izletnike, ki v zadnji dôbi mnogobrojno obiskujejo ta kraj. Bistrica, mrzla kakor led, izvira med velikimi skalami iz mnogih votlin. Blizu izvirka pada Bistrica iz globoke, tesne struge nekaj metrov globoko v krasnem slapu. L. 1564. je prišel avstrijski nadvojvoda Karol k izvirku Bistrice in je v spomin na to pustil tam kamenito ploščo s tem-le zlatim napisom:

Anno 1564.

Die 29. Aprilis

Carl. Archidux Austriae

hic pransit.<sup>1)</sup>

Pred nekaj leti so pastirji zagnali ploščo v vodo, in poslej je ni več videti.

Od izvirka Bistrice je krasen pogled na visoke skalne orjake: Planjavo, Brano,

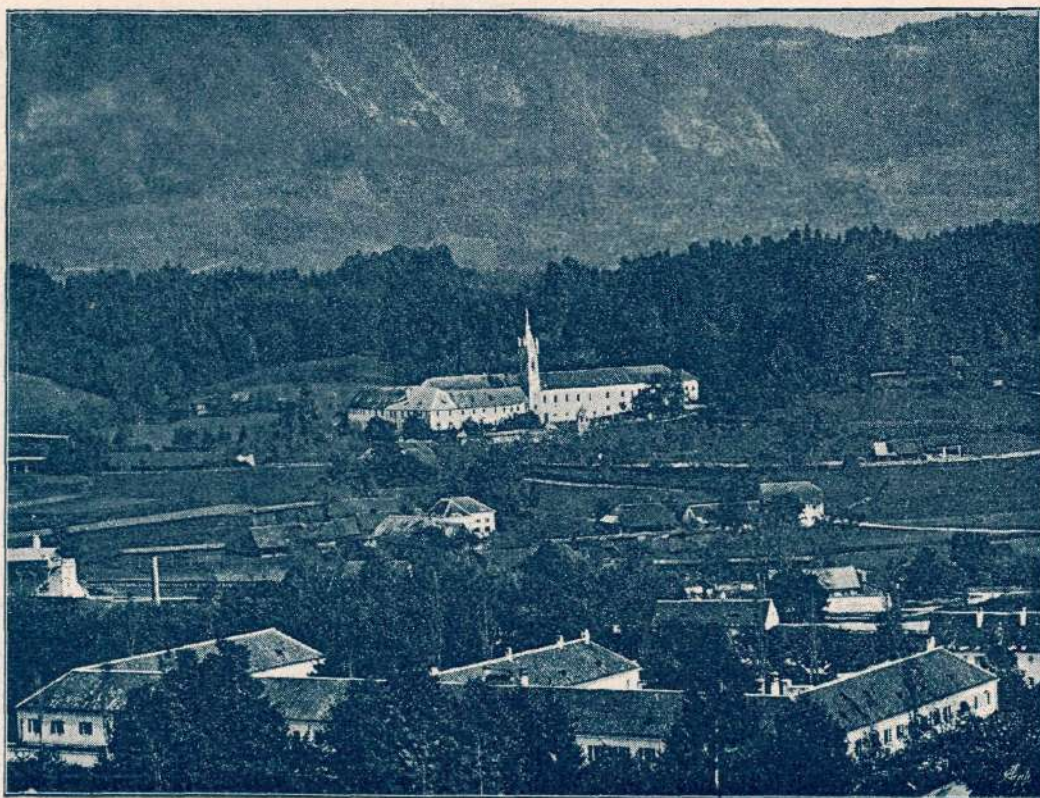
<sup>1)</sup> To je: Leta 1564., dné 29. aprila je Karol, avstrijski nadvojvoda, tukaj kosil.



Rinko itd., katere gleda oko neposredno pred seboj. Z njih vrhov ima planinec krasen razgled na Kranjsko tje do Triglava, Hrušice in Nanosa ter na Štajersko v divno solčavsko dolino in na Pohorje. Uprav pod Sedlom pa šumi po skalovju neznatna vodica, ki dela 130 metrov visoki slap Rinko.

Ogledali smo si površno prirodne in zgodovinske zanimivosti kamniškega me-

sta in njega najbližje okolice. Dobro je označil krasoto tega kraja prof. Richter že leta 1818., in to velja v današnjih dnéh mnogo bolj. Piše namreč: »Z Malega gradú vidimo v tem zemskem kotu majhen svet, kjer dobimo v mali meri vse, kar sicer svet kaže na velikem prostoru, in kjer um nehoté opaža velika poglavja človeškega dejanja in nehanja v stoletjih. Kotel, katerega si je iz-



Mekine pri Kamniku.

(Po fotografiji.)

dolbla Bistrica, predno si je prodrla pot v dolino, krog in krog obdan z divnimi, zelenimi holmi, iznad katerih prijazne hiše božje poleg grajskih razvalin gledajo na delovanje v mestecu, v daljavi bistriška dolina, ki se vije globoko v apnene gore, sv. Primož, Mekine v bližini — vse to razvito h krati pred našimi očmi, zaziblje nam domišljijo v prijetne sanje. V mislih vidimo prve stanovalce tega kraja, kako se naselju-

jejo po kopnih višavah okrog jezera; vidimo, kako mogotci zidajo nedostopne gradove, grozeče slabotnim dolincem; gledamo, kakó pobožni srednji vek ustanavlja in zida cerkve in samostane ter s tem javlja svojo vero v Onega, ki hodi v veličastnih oblakih čez hrib in dol; zremo, kakó se množé in širijo občine, vspenjaje se z marljivostjo do mestnih pravic in skromnega blagostanja; ob kratkem: tu vidimo celi



razvoj tukajšnjega življenja v stoletjih od živinoreje do poljedelstva in obrtstva v pokorščini do mogotcev na gorah, v veri na Vsemogočnega nad gorami; vidimo tudi promet domačih izdelkov s tujimi, med malim in širnim svetom, in povečujemo previdnost Onega, ki vse tako modro vlada in vodi k blaginji.«

V resnici toliko prirodnih krasot, toliko častitih starin, toliko mnogoličnosti

v enoti in enote v mnogoličnosti, tolike neprisiljene prijetnosti in preproste zabave v tako ozkem okviru ne najdeš daleč na okoli. Potrtega duha ti razvedruje neizerpni zaklad kamniškega bajeslovja. Bajke o jezeru, o ajdovskem templju na Malem gradu, o enookem maliku v njem, o zmaju v bistriški dolini, o junaku Vrtomiru, o zakleti Veroniki itd. še sedaj živé med starimi ljudmi, a žal, s sedanjim rodom



Tunjice. (Po fotografiji.)

izginejo menda za vselej v morje pozabljivosti. Čisti, sveži planinski zrak miri razdražene živce in krepi bolešno telo. V to svrho imaš kopico prijaznih sprehajališč na vse strani: proti Stranjam, Mekinam, Nevljam, na Stari grad, na Mali grad, po kamniškem polju na južni strani, na Žale, proti Tunjicam itd.

Tunjice so sicer neznatna, a po hribih in doleh razpršena vas pičlo uročena od Kamnika na zahod. Vrh zelenega

holma se dviga krasna farna cerkev, posvečena sv. Ani. Sezidal jo je leta 1762. slavni blagodarnik slovenski Peter Pavel Glavar. Cerkev je pristna središčna stavba, izdelana popolnoma po vzorcu cerkve sv. Neže v Rimu. Zanimivo je, da se s tega holma, ki je primeroma jako nizek, vidi na razne strani do 70 cerkvic po hribih in dolinah.

Med sprehajališči se odlikujeta zlasti gozd za Zapricami z Vrtaljšo in



mekinski gozd, ki je preprežen semtertje z vabljevimi stezicami.

Gledé na tolike prijetnosti in vabljevosti kamniškega mesta z okolico vredni se nam čuditi, da prihaja leto za letom o poletni dôbi več in več gostov v ta divni kraj. Kamnik v zadnjih letih kar tékoma napreduje v svojem razvoju, zlasti od leta 1883. sem, ko ga je svetli cesar sam počastil s svojim obiskom. Leta 1888. so otvorili nov vodovod, ki preskrbljuje mesto z zdravo pitno vodo.

Prebivalcev šteje mesto okoli poltretji tisoč, ki so do malega vsi Slovenci. Bavijo se večinoma s poljedelstvom; mnogo je rokodelcev in obrtnikov. Svoje dni so sloveli kamniški žrebljarji, krznarji in usnjarji, katerih blago so poznali Lahi in Nemci, a ta slava je že davno odevetla.

Za večno blaginjo Kamničanov skrbi dekan z duhovnimi pomočniki, vlado zastopa okrajni glavar, mir in red pa

varuje okrožni sodnik. Za naobrazbo mladine se trudita »otroški vrt« in ljudska šola, štirirazredna deška in trirazredna dekliška. S prvo je zvezana obrtno-nadaljevalna šola.

Narodno zavest budi čitalnica, ustanovljena leta 1869. Bili so časi, ko je godel meščanom nekov »Leseverein«; sedaj o tem ni več duha ne sluha, tem mijeje pa doné glasovi »Lire«, pevskega društva. O probujeni narodni zavesti pričata podružnici sv. Cirila in Metoda, moška in ženska, ki vrlo delujeta v prid slovenskemu šolstvu.

Kamniška železnica, ki je že davno drdrala po papirju, prižvižgala je 28. januarja 1891. leta res v celi svoji podobi po pristni železni cesti v Kamnik. Sedaj smejo gojiti Kamničani veselo nádo, da nastopi mestu nova dôba, dôba napredka in cvetú. In ta nada jih izvestno ne bode varala, ako se bodo zavedali vselej svoje naloge ter delovali zložno za večno in časno srečo.



## Naš jezik in naša književnost.

(Dalje in konec.)

(Spisal *dr. Fr. L.*)



Nredno nadaljujem in dovršim spis, katerega začetek je skoro pred jednim letom zagledal beli dan, lahko bi napisal dolg uvod. Morda porabim ob drugi priliki to, kar bi se dalo napisati na tem mestu za uvod: sedaj, ob koncu letnika, treba vsekako končati, le prehitro in prekratko končati, kar se je obdelovalo, snovalo ali vsaj namerjalo med letom. Prav v tem vidim, da je naš list potreben, in da zvršuje določeno nalogo,

ker ni v zadregi za tvarino. Med letom je spis izpodrival spis, in marsikaj je bilo treba odložiti, a konec leta nas je prehitel sredi dela. Zlasti jezikoslovje se je umaknilo potopisom in krajepisom, naravoslovje pa še na vrsto ni prišlo. Naročnike prosimo, naj nam tega ne zamerijo, saj vidijo ozke naše meje.

A ne morem zamolčati, da mi zaradi jezikoslovja ni posebno žal, in da sem se skoro z namenom ogibal jezikoslovnih vprašanj v tem letniku. Nazore svoje o jezikoslovju sem povedal na platnicah,